

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเป็นมหาวิทยาลัยเปิดของรัฐ จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2521 มหาวิทยาลัยจัดการเรียนการสอนโดยใช้ระบบการศึกษาทางไกล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาแก่ประชาชนทุกคนในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานแล้วและผู้ที่ไม่ได้มีโอกาสเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระบบปิด ให้ได้มีโอกาสพัฒนาความรู้และประสบการณ์ ในการจัดการเรียนการสอนโดยระบบการศึกษาทางไกลนั้น ผู้สอนจะถ่ายทอดเนื้อหาความรู้และประสบการณ์ ไปยังผู้เรียน โดยผ่านสื่อประเภทต่างๆ ผู้เรียนสามารถเรียนด้วยตนเองอยู่ที่บ้านหรือที่ทำงานโดยไม่ต้องเดินทางมาเข้าชั้นเรียนที่มหาวิทยาลัย สื่อที่มหาวิทยาลัยใช้ในการถ่ายทอดความรู้นั้นเป็นสื่อประสม ซึ่งประกอบด้วยสื่อหลายชนิด การใช้สื่อประสมในระยะแรกของการเปิดการเรียนการสอนนั้น มหาวิทยาลัยใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลัก และมีรายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ เทปเสียง ซีดี วีซีดี การสอนเสริมและการฝึกปฏิบัติเป็นสื่อเสริม ในระยะต่อมามหาวิทยาลัยได้มีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ เช่น การใช้ e-learning

มหาวิทยาลัยเริ่มรับนักศึกษารุ่นแรกในปี พ.ศ. 2524 โดยรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีใน 3 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และวิทยาการจัดการ ต่อมาได้ขยายสาขาวิชาขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งปัจจุบันเปิดสอน 12 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ วิทยาการจัดการ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มนุษยนิเวศศาสตร์ นิเทศศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และพยาบาลศาสตร์ นอกจากนี้เปิดสอนในระดับปริญญาตรีแล้ว ในปี พ.ศ. 2536 มหาวิทยาลัยเริ่มเปิดสอนในระดับปริญญาโท โดยเริ่มที่สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ก่อน ต่อมาได้ขยายไปยังสาขาวิชาอื่นๆ เช่น สาขาวิชาวิทยาการจัดการ ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ ศิลปศาสตร์ นิเทศศาสตร์ จนปัจจุบันมีครบทั้ง 12 สาขาวิชา และในปี พ.ศ. 2549 มหาวิทยาลัยเริ่มเปิดสอนระดับปริญญาเอก โดยเริ่มที่สาขาวิชาศึกษาศาสตร์อีกเช่นกัน ต่อมาได้ขยายไปอีกหลายสาขาวิชาเช่น นิเทศศาสตร์ ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ วิทยาการจัดการ และศิลปศาสตร์ และกำลังขยายไปยังสาขาวิชาอื่นๆ ด้วย

สำหรับการบริหารงานของมหาวิทยาลัย มีการแบ่งส่วนราชการออกเป็นสาขาวิชาต่างๆ 12 สาขาวิชา มีฐานะเทียบเท่าคณะ รับผิดชอบงานด้านการเรียนการสอนและงานวิชาการ และมีสำนักต่างๆ ที่ให้การสนับสนุนงานวิชาการรวม 9 สำนัก คือ สำนักทะเบียนและวัดผล สำนักเทคโนโลยีการศึกษา สำนักบริการการศึกษา สำนักวิชาการ สำนักบรรณสารสนเทศ สำนักพิมพ์ สำนักการศึกษาต่อเนื่อง สำนักคอมพิวเตอร์ และสำนักบัณฑิตศึกษา รวมทั้งสถาบันที่มีฐานะเทียบเท่าสำนักอีก 1 สถาบัน คือ สถาบันวิจัยและพัฒนา โดยมีสำนักงานอธิการบดีเป็นหน่วยงานบริหารส่วนกลาง นอกจากนี้ ยังมีศูนย์ วิจัยพัฒนา มสธ. ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค กระจายอยู่ตามภาค ต่างๆ ของประเทศ ปัจจุบันมี 10 แห่ง ได้แก่ นครศรีธรรมราช นครสวรรค์ อุบลราชธานี เพชรบุรี สุโขทัย ลำปาง อุตรธานี จันทบุรี ยะลา และนครนายก วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง ศูนย์วิจัยพัฒนา มสธ. นั้น เพื่อสนับสนุนและรองรับกิจกรรมการเรียนการสอน การฝึกอบรม และงานบริการการศึกษาในระบบการ สอนทางไกล เป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัยในงานบริการห้องสมุดและสื่อการศึกษา เป็นศูนย์ ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค สนับสนุนการจัดกิจกรรมของ ชมรมนักศึกษา ชมรมบัณฑิต สมาคมสุโขทัยธรรมมาธิราช และองค์กรอื่น ที่มีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย และดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ตามที่มหาวิทยาลัยมอบหมาย

การจัดการศึกษาด้วยระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชนั้น มีความ คล้ายคลึงกับมหาวิทยาลัยเปิดอื่นๆ ในทุกภูมิภาคของโลก โดยที่ความรู้และมวลประสบการณ์ต่างๆ จะ ถูกถ่ายทอดไปยังนักศึกษาโดยผ่านสื่อประเภทต่างๆ เป็นการจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเป้าหมายจำนวน มาก และกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายทั้งในด้านอายุ อาชีพ ความสนใจ พื้นฐานความรู้ ถิ่นที่อยู่ อาศัย การดำเนินการทุกด้านต้องเป็นระบบและเอื้อต่อคนจำนวนมาก เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยเปิดอื่นๆ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชมุ่งเน้นในคุณภาพของการจัดการศึกษา เพื่อให้ผลลัพธ์หรือผลผลิตของ การจัดการศึกษาสามารถเทียบเคียงได้กับมหาวิทยาลัยในระบบชั้นเรียนทั่วไป ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงต้อง มีการติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาทั้งระบบ ทั้งในด้านหลักสูตรให้ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคม ด้านสื่อสำหรับถ่ายทอดความรู้ให้มีความทันสมัย และเอื้อประโยชน์แก่ผู้เรียนที่เรียนด้วยตนเองได้มากที่สุด ด้านกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน กิจกรรม บริการการศึกษาที่จะช่วยเหลือผู้เรียน ด้านแหล่งความรู้สนับสนุนการเรียน และด้านการวัดประเมินผล เป็นต้น

สำหรับการวิจัยนี้มุ่งศึกษาเพื่อพัฒนาในเรื่องคุณภาพของบัณฑิต ซึ่งเป็นส่วนที่จะแสดงผลการ ดำเนินการจัดการศึกษาทั้งระบบของมหาวิทยาลัยว่าได้ผลดีเพียงใด มหาวิทยาลัยมุ่งจัดการศึกษาเพื่อให้

ผู้สำเร็จการศึกษาหรือบัณฑิตมีความรู้ที่ครอบคลุมสมบูรณ์ในศาสตร์ที่ศึกษาและสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ได้กับการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต โดยมหาวิทยาลัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแต่ละหลักสูตรให้ครอบคลุมการพัฒนานักศึกษาทั้งเชิงวิชาการและวิชาชีพ นอกจากนี้ยังต้องสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน หรือหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตและความต้องการของสังคมอีกด้วย ซึ่งการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน หรือหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตและความต้องการของสังคมนั้นนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบันที่สังคมเป็นสังคมแบบไร้พรมแดน บัณฑิตจะต้องมีความรู้และทักษะที่มีความเป็นสากลที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน ดังเช่นที่ Kay (2010) ได้กล่าวว่าทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนพึงมี คือทักษะที่สำคัญต่อไปนี้เป็นคือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและการทำงาน นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการออสเตรเลีย (Department of Education, 2016) ได้กำหนดคุณลักษณะที่สำคัญของผู้สำเร็จการศึกษาหรือบัณฑิตไว้ 7 กลุ่ม คือ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการใช้เทคโนโลยี ความสามารถในการเรียนรู้ และการทำงานอย่างอิสระ ความสามารถในการเรียนรู้และการทำงานร่วมกับผู้อื่น และความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม สำหรับของประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้กำหนดกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2557) สำหรับบัณฑิตในระดับปริญญาตรีว่าต้องมีคุณลักษณะ 5 ด้านคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ความรู้ทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียนและบัณฑิตดังกล่าวข้างต้น นับว่ามีความสำคัญแก่บุคคลในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพและการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกในปัจจุบัน ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่สถาบันการศึกษาควรจะต้องปลูกฝังและสร้างให้เกิดขึ้นในผู้ที่สำเร็จการศึกษาหรือผู้ที่เป็นบัณฑิต เพื่อที่เขาจะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตการประกอบอาชีพและการปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในสังคมยุคปัจจุบัน

จากการที่ผู้วิจัย ในฐานะผู้สอนหลักสูตรปริญญาตรีของสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ได้ทำการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาบางส่วน จากการสัมภาษณ์ผู้ใช้บัณฑิต ซึ่งเป็นหัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตปริญญาตรีที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ในช่วงปี 2557 พบว่าผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับความรู้ ความสามารถของบัณฑิตในเชิงวิชาการ ในเชิงความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงานและความตั้งใจในการทำงาน ผู้ใช้บัณฑิตมีข้อเสนอแนะบ้าง เช่น ควรเพิ่มพูนทักษะการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ และจากการสอบถามอาจารย์ท่านอื่นๆ พบว่า ท่าน

ได้มีการติดตามผลบัณฑิตจากผู้ใช้บัณฑิตบ้างเหมือนกัน พบว่ามีผลใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตาม การติดตามผลผู้ใช้บัณฑิตดังกล่าว เป็นเพียงส่วนของนักศึกษาในบางหลักสูตรเท่านั้นและยังไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นทางการ หากได้มีการทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตหรือผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตปริญญาตรีให้ครบทุกหลักสูตรและศึกษาอย่างกว้างขวางในประเด็นต่างๆ อย่างรอบด้าน ก็จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะนำมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร ปรับปรุงระบบการเรียนการสอน เพื่อจะได้ผลิตบัณฑิตให้ตรงกับความต้องการของหน่วยงานและองค์กรผู้ใช้บัณฑิตตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการของสังคมไทยและสังคมโลก

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต ตลอดจนตัวบัณฑิตเอง คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจ ของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณภาพของบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในด้านทักษะพื้นฐาน ความสามารถทางวิชาชีพ ทักษะความสามารถส่วนบุคคล ทักษะการจัดระบบการทำงานและ ความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต คณาจารย์และบุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ต่อคุณภาพของบัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่ควรพัฒนา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะบัณฑิตที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ซึ่งจบการศึกษาจากทุกสาขาวิชาในช่วงปี 2558-2559
2. ช่วงเวลาของการวิจัยคือ 1 ปี พ.ศ. 2559-2560
3. ผู้ใช้บัณฑิต คือนายจ้างหรือผู้บริหารหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่บัณฑิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชปฏิบัติงานอยู่ด้วย

4. คณาจารย์ คือคณาจารย์จากทุกสาขาวิชา (คณะ) ที่สอนนักศึกษาในระดับปริญญาตรี
5. บุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือบุคลากรจากหน่วยงาน 5 หน่วยงาน ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการให้บริการนักศึกษาระดับปริญญาตรี ได้แก่ สำนักทะเบียนและวัดผล สำนักบริการการศึกษา ศูนย์บริการแบบครบวงจร สำนักบรรณสารสนเทศ และศูนย์วิทย์พัฒนา

นิยามศัพท์/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

1. การศึกษาในระบบการศึกษาทางไกล หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเรียนจากสื่อประเภทต่าง ๆ ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่จะมีการพบครูผู้สอนบ้างเป็นครั้งคราวเพื่อเป็นการเสริมจากการเรียนจากสื่อ สื่อที่ใช้ อาจจะมีหลากหลาย ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ เทปเสียง CD VCD และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น
2. บัณฑิต บัณฑิตสำหรับการวิจัยนี้หมายถึง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จากทุกสาขาวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้แก่ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ นิเทศศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ วิทยาการจัดการ เศรษฐศาสตร์ มนุษย์นิเวศศาสตร์ ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
3. ผู้ใช้บัณฑิต สำหรับการวิจัยนี้หมายถึง ผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้างในหน่วยงานหรือองค์กร ทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน ที่บัณฑิตซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชปฏิบัติงานอยู่
4. คุณภาพของบัณฑิต หมายถึง คุณลักษณะของผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากแต่ละสาขาวิชา ซึ่งคุณลักษณะประกอบด้วยหลายด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะด้านต่างๆที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน สำหรับในการวิจัยนี้จะมุ่งศึกษาคุณภาพที่ครอบคลุมความรู้ ทักษะ ใน 5 ด้านคือ ทักษะพื้นฐาน ความสามารถทางวิชาชีพ ทักษะความสามารถส่วนบุคคล ทักษะการจัดระบบการงาน และความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน
5. คุณภาพของบัณฑิตที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการ หมายถึง คุณลักษณะของบัณฑิตที่ผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้าง หรือหัวหน้างานต้องการ ซึ่งอาจประกอบด้วยคุณลักษณะหลายด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ใน 5 ด้านคือ ทักษะพื้นฐาน ความสามารถทางวิชาชีพ ทักษะความสามารถส่วนบุคคล ทักษะการจัดระบบการงาน และความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน และด้านอื่นๆนอกเหนือจากนี้
6. แนวทางการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หมายถึง วิธีการหรือระบบการดำเนินการในการพัฒนาความรู้และทักษะด้านต่างๆของบัณฑิต ซึ่งครอบคลุมประเภทของ

ความรู้และทักษะที่ควรพัฒนา วิธีการและสื่อที่ใช้ในการพัฒนา และช่วงเวลาในการพัฒนา เพื่อที่จะช่วย
เอื้อให้นักศึกษาระดับปริญญาตรี สำเร็จเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ

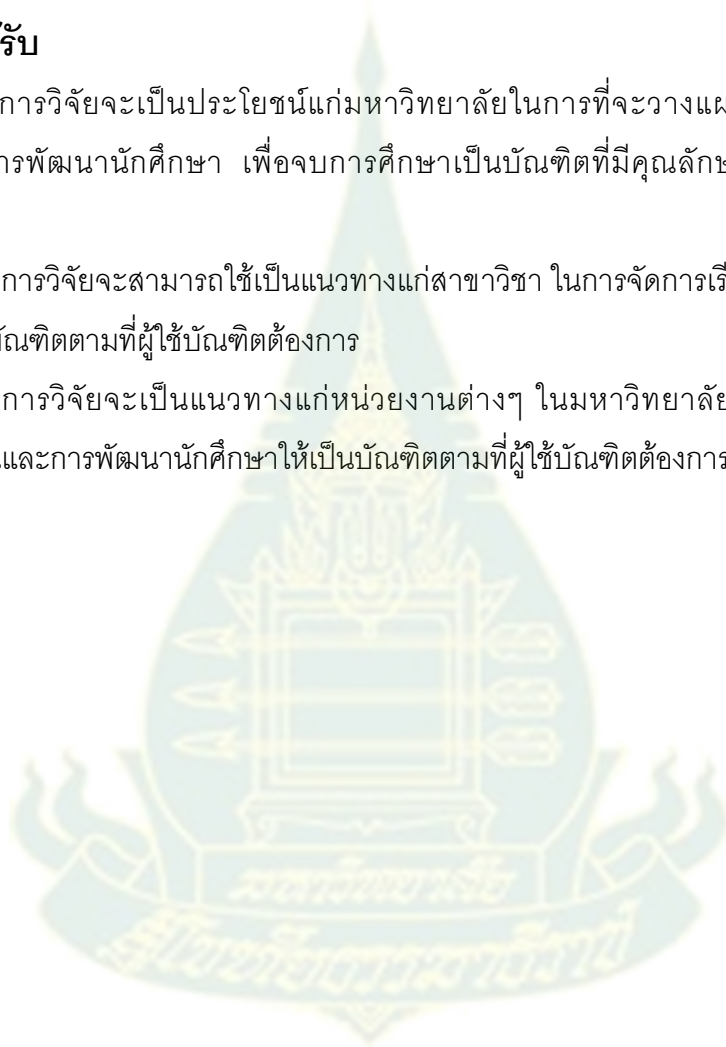
7. ความพึงพอใจต่อคุณภาพบัณฑิต หมายถึง ความรู้ดีหรือการยอมรับต่อคุณลักษณะใน
ด้านต่างๆ ของบัณฑิตว่า มีความเหมาะสมเพียงใด เช่นด้านความรู้ ด้านทักษะการปฏิบัติงาน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์แก่มหาวิทยาลัยในการที่จะวางแผนและกำหนดกลยุทธ์
ในภาพรวมในการพัฒนานักศึกษา เพื่อจบการศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะตามที่ผู้ใช้บัณฑิต
ต้องการ

2. ผลการวิจัยจะสามารถใช้เป็นแนวทางแก่สาขาวิชา ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนา
นักศึกษาให้เป็นบัณฑิตตามที่ใช้บัณฑิตต้องการ

3. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางแก่หน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับการจัด
การเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษาให้เป็นบัณฑิตตามที่ใช้บัณฑิตต้องการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

